

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

6900

6901

6902

6903

6904

Up in the Staircase

Not a page - page 100

10/11/14

176

177

179

180

1860

132

p 163

132

p 163

891.99-2

պր.

ԱՐԱՄ

ԴԻԻՑԱԶՆ ՆԱՀԱՊԵՏ ՀԱՅՈՑ

ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆ 4 ԱՐԱՐՈՒԱՇ

ԵՒ ՄԻԿ ՊԱՏԿԵՐ

17 անգամէ աւելի ներկայացուած

ՊԱՆԿԱՐԻԱ, ՌՈՒՄԱՆԻԱ ԵՒ ԱՐՄՏՐԻՑ. ՀՈՒՆԴԱՐԻԱ

ԳՐԵՑ

Վ. Յ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

(ի Կալաց 1891)

Կ. ՊՈԼԻՍ

Տպագր. Թ. ՍԱԳՍԵԱՆ

1910

1930

ՁՈՆ ԵՒ ՅԻՇԱՏԱԿ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ

ՀԱՅ ԴԻԻՑԱԶՈՒՆՆԵՐՈՒ

ՈՐՈՆՔ

ԻՐԵՆՑ ԱՐԻԻՆՈՎԻՉ ԿԱՆԵՑԻՆ

ԲՈՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԲՈՆԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

Վ.Ա.ՀՐԱՄ

(7553-172)

180-2015

180

ՆԱԽԹ . — Մայրաքաղաքներու մէջ ներկայացնելու
իրաւունքը վերապահուած , իսկ քաղաքներու և գիւղե-
քու մէջ հասոյթին $\frac{0}{10}$ ղրկել Մարգարեան Գրատուն :

Վ.Ա.ՀՐԱՄ

Ա Ն Ձ Ի Ն Ք

ԱՐԱՄ	Դիցազն Նահապետ Հայոց
ՎԱՏԱՄ	Քրմապետ և զօրավար ծերունի
ՅՈՒԼԻ	Տանուտէր Տարնոյ
ՆԻԼԲԱՐ	Մարաց իշխան
ԿՈՒՆԱԿ	Տանուտէր Տարնոյ
ՄՇԱԿ	» »
ՊԵՐԱ	Պատգամաւոր նուիրարեր
ՀՕՐՈՅ	» »
ՊԱԼԻԻԿ	Մարաց զօրապետ
ԿԻՍԿԻՍ	» »
ՄԱԺԻԿ	» »
ԲԱՔԵԼԱՅԻ	Զինուոր մը
Ա. ԳԻԼԼԱՅԻ	Գուժաբերներ
Բ. »	
Ա. ԴԵՍԱՅԱՆ	Նինոս արքայի
Բ. »	

Զօրք Հայոց, Բարեւալիք, Կապաթովկիացիք Գերի վիճակի մէջ :

Ա Ր Ա Մ

ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳԱԽԱՌՆ

4 Արար

ՏԵՍԱՐԱՆՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Նախ քան զՔս. 1876)

Ա Ր Ա Ր Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

ՏԵՍԱՐԱՆ Ա.

ՍՕՍԵԱՅ ԱՆՏԱՌՆ

Վ Ս Տ Ա Մ (առանձին)

Վստամ.— Ո՛հ, ի՜նչ անուշ և քաղցր սօսափիւն
սօսեաց Սրբազան անտառին, որ քաղցրախօս թռչունք
դրախտային, չեն համարձակիր իրենց ակորժալուր տա-
ղերն ու ալելուքն երգել: Վտակք կարկաչահոս՝ կը հո-
սին մեղմաձայն, զսպած իրենց կլկլացող ձայն: Մատղաշ
տունկք՝ և գեղատեսիլ անուշահոտ ծաղկունք, հազիւ
կանանչ մարդագետնին ներքեւէն կ'արձակեն իրենց անուշ
բուրուփն: Ի՜նչ յուզիչ և խորհրդաւոր սօսափիւն: Ինձ
կը թուի թէ՛ միայն ազատն Հայկայ յաղթութեանց նա-
խերգանքի ժամանակ, այսչափ քաղցր, այսչափ հրա-
պուրիչ, այսչափ դիւթիչ ձայն ունէին, և այսօր քան

զան ի հրապուրիչ, քան զան ի հրաշալի, մի հոգեհոս ա-
լիւութ է, մի երկնային նուագ է սա պարզապէս, որ
գիւցազն Արամայ փառքն կը պատմէ: Վերջապէ՛ս եր-
կինք իւր վճիռն արձակեց: Սօսեաց սրբազան անտառն
կը հաղորդէ թէ՛ Հարմայի որդին Արամը՝ պիտի գերա-
զանցէ իւր նախահարքը, բազմաթիւ յաղթութեամբ և
քաջագործութեամբ: Թորգոմազն Հայկ Տիտանեան հզօր
հսկայն՝ Բելը յերկիր տապալեց, մի միայն մտքի և հա-
մուժման ազատութիւնը ամբաստանութեամբ գրաւել ու-
ղիւուն համար, իսկ Սօսեաց շշուկն կ'իմացնէ թէ՛ Արամ
մի քաջ հայորդի պիտի ջնջէ նաեւ անոնք, որք չեն ու-
զեր Հայոց ազատ ապրիլն և բռնութեամբ կը կամփննո-
ցա քրտնաթոր աշխատանաց արդիւնքն խլել:

Տարակուսիլ անհնար է Սօսեաց սրբազան անտառի
պատգամներու վրայ: (մտիկ կ'ընէ) Այո՛, Արամ տէր
պիտի լինի աշխարհի, պիտի յաղթէ բոլոր թշնամեաց և
Նորա անունը յաւիտեանս պիտի յիշուի:

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Բ .

Ն Ո Յ Ն Ե Ի Ա Ր Ա Մ

Արամ.— (մտախոհ) Վիճակս անտանելի է, մի երկ-
սայրի սուր կ'սպաննէ զիս. Դուք ինձ առաջնորդեցէք
ո՛վ սրբազան տերեւք, որը նախընտրեմ սէր թէ հայրե-
նիք: Վստամ, Հայտատանի ամէն կողմը թշնամիք յար-

ձակեւելով գրաւեր են Հայոց հողերն, իւրեանց լրբութեան չափն ալ անցած է. կը պահանջեն որ հայն աշխատի իբր ստրուկ և իւր աշխատանքն դնէ թշնամեաց ոտից ներքեւ:

Ազատն Հայկայ որդւոյն որչափ ծանր է այս վիճակ, նոյնքան ծանր է, որ չեն թողուր գալ Հայաստանի խորն, իրենց հարց մօտ, և հետզհետէ թշնամիք կը յառաջանան Հայաստանի մնացեալ մասերու վրայ և միշտ կը նեղեն ազատ հայն. թէեւ նոցա քաջութիւնը տեսնելով կը փախչին. բայց վեհաւր միշտ կը մնայ և ազատասէր հայը չուզէր փոխանակել իւր կորուստը թշնամեաց կորուստով. իմ սիրելի հօրս Հարմայի մահն ալ թշնամիներն քաջալերեց, որ խուժեն Հայաստան և այժմ իմ վրայ կը ծանրանայ, այս բոլոր պատասխանատուութիւնը. Հայրենիք զիս կը կանչէ դէպի Հայաստանի ոտնակոխ սահմանները: Իսկ Սիրանուշի սէրը զիս կը կաշկանդէ, խորհուրդ սիրելի Վատամ, խորհուրդ և պատգամ տուր այս սրբազան անտառէն:

Վատամ.— Կ'երդնում յանուն Սօսեաց սրբազան անտառին, հազորդեւելով ձեզ, նորա անդարձ պատգամն. թէ՛ Սրամ պիտի լինի ազատասէր Հայկայ ճշմարիտ յաջորդն:

Արամ.— Ի՞նչպէս:

Վատամ.— Յաղթելով Հայաստանի բոլոր թշնամեաց, պիտի տիրես երկրին: Հայկ՝ ցոյց տուաւ իր որդւոց և թոռանց թէ՛ բիւրաւորաց յարձակման կարելի է դիմադրել, սրտով միացեալ քաջարի փոքրիկ խմբով. իսկ դու պիտի ապացուցանես թէ՛ առանց անընդհատ կատաղի յարձակմանց՝ թշնամիք չեն ստրստփիր: Հայկ յաւիտեանս պիտի յիշուի ազատ հայերէն, իսկ ձեր քաջարի:

անուանն՝ համայն թշնամիներէն և օտարներէն պիտի հրա-
շակուի :

Արամ .— Սիրտս կը վառի հայրենեաց սիրով և ես
կ'ուխտեմ ինձ յանձնուած նրկիրն անկորուստ պահել :

Վաստմ .— Աւելի փառաւոր ապագայ կ'սպասէ քեզ ,
տերեւոց սոսափիւնք , անընդհատ քո փառքը կը պատ-
մեն :

Արամ .— Կ'զգամ մի ձգտում , մի ներշնչութիւն
դէպի յառաջ . երեւակայելով պատերազմի խառնիճադանձը
հոգիս կը հրճուի : Ես լաւ համոզուած եմ , որ գոյու-
թեան կռուին , յառաջ գնալու համար խաղաղ աշխա-
տանքն հերիք չէ . այլ պէտք է զէնքի ալ դիմել , երբ
կուգան ու խաղաղ աշխատանքի արդիւնքն բռնութեամբ
կը խլեն :

Անմեղ տեղը՝ արիւն թափելն ոճիր է , իսկ բռնու-
թիւնը հալածելու համար , ամենասուբը և միակ միջոցն
է : Կ'զգամ ինձ ուժ , կորով , հայրենիքիս շահերն պաշտ-
պանելու , բայց կը տատանիմ , Սիրանուշէ հեռանալու
գաղափարը՝ զիս կը տխրեցնէ : Մի տխուր նախզգացում
կը պատէ հոգիս , Վստամ , արդ առա դու , Սիրանոյշի
բաղդը գուշակէ , ես պատրաստ եմ հայրենիքիս համար
մեռնելու . ինձ փառք հարկաւոր չէ . մոգական տերեւոց
սոսափիւնն Սիրանոյշ , Սիրանոյշ միայն հնչեն և անոր
երջանկութիւնը գուշակեն :

Կը գնամ ես պատերազմ , Վստամ , բայց կը վախ-
նամ որ , բացակայութեանս միջոցին Վասպուրականի
օրիորդին մի արկած պատահի :

Վաստմ .— Սօսեաց նուիրական անտառը , Արամի
զինուց յաջողութիւններու արձագանքը միայն կուտան ,
նորա քաջութեան արկածներն միայն կը պատմեն . Արա-

մայ փառքն ու Հայաստանի անուներ, մինչև աստղերը
կը բարձրացնեն:

Արամ. — Սիրանուշի համար գուշակէ համաձակ,
մի' ծածկեր ինձմէ ոչինչ դադարի, Արամը այնչափ թու-
լամորթ մի' կարծեր, նա չընկճիր անհատական դժբաղդ
արկածներու բեռան ներքեւ:

Վասամ. — Ո'չինչ գիտեմ...:

Արամ. — Մի' ծածկեր խնդրեմ, ասա', որ երբէք
Սիրանուշի սէրը վայելելու պիտի չարժանանաս. ասա' թէ՛
պիտի իյնաս պատերազմի դաշտի վրայ և նա սեւերու մէջ
հալու մաշ պիտի լինի. ասա', նա քեզմէ պիտի խլեն...
բայց ո'չ, մի ասէր այդ, թէ՛ նա քեզմէ պիտի խլեն...
Ահ, այդ բանի առաջ, ինքզինքս տկար կզգամ. առանց
Վասպուրականի փամբիչին՝ Արամ մի խնդճուկ դառ-
նուկ է և փոքրիկ մանուկներն անգամ կարող են ջախ-
ջախել:

Վասամ. — (մի կողմ կը քաշուի) մտածկոտ:

Արամ. — (իր նշանածը երեւակայելով) Այս խոր-
հուրդաւոր անտառին մէջ, մի վարկեան, մի բոպէ միայն
քեզ տեսնէի, քո նազելաշուք մէջքը զրկէի. քո վարդ
չըթունքներէ հրաժեշտի ողջոյն լսէի, և յայնժամ եր-
թայի հայրենիքի աղատութիւնը ձեռք բերելու կամ
քաջաբար մեռնելու... ահ, ինչ խշխշոց է որ կը լսեմ,
այն ինչ ձիւնէն սպիտակ ստուեր է, որ կը շրջի. այո',
այս պերճ քալուածքը Սիրանուշինն է, նա ա'լ իւր վըշ-
տերու ալիքներէն մղուած, այս անտառին մէջ խաղա-
ղութիւն կը փնտռէ... երթամ (քայլ մը կ'առնէ) ո'հ,
կ'արգիլէ զիս իրեն մօտենալ. ահ, օղային համբոյրներ
կ'ուղղարկէ, երթալ կը հրամայէ, ահ... էր...: (Ձեռ-
քը ճակտին կը դնէ):

Վաստօւմ .— (Արամին մօտենալով) : Արամ .

Արամ .— (Կ'ուշաբերի) կը ցնորիմ ես , երեւակա-
յութիւնս կը բորբոքի , Վաստամ , մէկ կին մարդ , Արամը
կը տկարացնէ :

Վաստօւմ .— Երիտասարդ նահապետ . մեծ գործը՝ ազ-
նիւ գործը . մեծ և ազնիւ գործ կը պահանջէ . դու կան-
չուած ես , ամբողջ հայրենիքդ ազատելով՝ բոլոր աշ-
խարհի առաջ պատկառելի ընել զայն , և քո անելիք
այդ մեծ գործը , աւելի զին կ'ստանայ , երբ դու կը գո-
հես քո անգին Սիրանոյշը և կը հեռանաս անկէ :

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ .

ՆՈՅՆՔ , ՅՈՒԱԿ , ԿՈՌՆԱԷ ԵՒ ՄՇԱԿ (կը մտնեն)

Յոլակ . — Քաջասիրտ տէր , Հայաստանի արեւմտեան
կողմերը ձեր պաշտպանութեան կարօտ է :

Կոռնակ .— Հայկազն նահապետ , Հայաստանի հա-
րաւային կողմը մեծապէս կը տառապի թշնամեաց ստէպ
յարձակութիւնէ :

Յոլակ .— Թէեւ տէր , ամէն պարտքս գործադրեցի ,
վանելով թշնամիներն և իմացնելով թէ՛ երկրին մնացեալ
մասերն ապահովելու սին յուսով արի մը հող , այլ եւս
չէ կարելի գոհել :

Կոռնակ .— Մեր թշնամիներն վատօրէն կը կռուին .

և հայ զինակիր մը տեսնելնուն պէս կը փախչին . բայց կրկին պտէպ յարձակումներ ընելէ չեն դադարիր :

Մշակ .— Հայկազն նահապետ , Հայաստանի ամէն կողմէն պատգամաւոր եկած են և ամէնքն ալ Յոլակի և Կոռնակի նման թշնամիներու բրածներն կը պատմեն . նկարագրելով իրենց կրած տառապանքներն : Տանուսերներ ձեր քաջութեան պաւալինած , համոզուած են թէ՛ դուն միայն կարող ես զանոնք բոլորովին վանել Հայաստանի սահմաներէն :

Արամ .— Ծշմարիտ են այս ամէնը , բայց կը աստանիմ , ո՛վ երկինք . . . :

Վստաւ .— Պէտք չէ տատանիլ , լիչէ քո հօր խրատն , խոնարհէ ճակատագրիդ առաջ . ամէն կողմէ կը լսուի Արա՛մ , Արա՛մ հասիր և ազատէ մեր կոյս աղջիկունք ու տղայք . տղամարդիկ կը գոչեն Արա՛մ , ալ բաւ է որ թրչնամին մեր պատուոյն հետ խաղայ յափշտակելով մեր ամուսինքն . ծերք կ'աղաղակեն , Արամ , ալ բաւ է որ թոյլ և տկար ոտքերով անտառներն ապաւինիմք : Իսկ մայրեր կասեն , Արամ , Հայաստանի ճշմարիտ զաւակն է՞ր կը վարանիս , մինչ ցերբ սպասեմք : Արամ՝ ես որ արիւն թափելու հակառակ եմ , պատերազմի կը դրգռեմ զքեզ , երեւակայեցէք թէ՛ ինչ անելանելի դրութեան մէջ է ինկած հայրենիքը և ուրիշ ելք չը կայ ազատելու , բայցի պատերազմէ :

Յոլակ եւ Կոռնակ .— (միարեւրան) Կը հաստատենք ալ ժամանակը հասած է :

Մշակ .— Այո՛ , պատերազմ կը ցանկայ բոլոր ժողովուրդը , մեր բոլոր զօրապետներն ու ծերերը . իսկ միեւնոյն եռանդով ոգեւորուած են , քսանէն երեսուն տարեկան բոլոր քաջ տղամարդիկն , որ Արարատայ դաշտն

հաւաքուած ալ չեն ուզեր տանիլ ստրկութեան դասն տառապանքը։ Ազատն Հայկի խաղաղ որդիները՝ ալ մահ կը փնտռեն։ Ամէն մէկը իւր սիրտն և կեանքն ազատ կամքով կը զոհէ իւր եղբօր ազատութեան համար։

Արամ.— Կարծես ընտելեան խորհրդաւոր ձեռքն մեզ հաւաքեց այս սրբազան վայրը, այո՛, հարկ է Հայրենիքի փրկութեան սուրբ պատերազմը հրատարակել։ Ձեր ներկայութիւնը՝ այս հմայող անտառին մէջ և Ձեր բերած տխուր լուրերն թշնամեաց յարձակումներու և Ձեր տուած տեղեկութիւններն ժողովրդի կտրինձ ընդդիմութեան, զիս կը հիացնեն։ Արամն ա՛լ կը հմայուի այս խորհրդաւոր անտառին մէջ, Ձեր սրտածմլիկ խօսքեր, ազեկտուր տեղեկութիւններ, խորապէս կ'աղղեն ինձ, այո՛, սիրելի հայրենակիցներս, ի զէն և ի պատե-
րազմ։

Վահամ.— Երկնից վճիռն է որ կը կատարուի, պէտք է Արամայ փառքն հռչակուի և հայրենիքն ազատի։

Յովակ.— Իսկ թշնամեաց սիրտը՝ թո՛ղ արաւիրքով և սոսկումով լեցուի։

Կոռնակ.— Թող կորսուին և ցրուին փոշիի պէս։

Մեակ.— Ասկից ևտքը, գլխիկոր ուխտ հայուն համարձակ չը նայիլ։ Երթամ, ուրախութեան աւետիս տամ, (Կ'ելնէ)

Վասմ.— Հայկազն նահապետ, մեծ է Ձեր պաշտօնը, մեծ պիտի լինին Ձեր գործերն և յաւիտեանս յիշատակելի Ձեր փառաւոր անունն:

Արամ.— Պարտիմ ուրեմն, այս նուիրական Սօսեաց անտառին առաջ կրկնել իմ Սրբազան ուխտ, թէ՛ Հայաստանը պիտի պաշտպանեմ՝ ջնջելով նորա կատաղի և բարբարոս թշնամիքն. հռչակելով նորա փառքն ու մեծութիւնը և իր որդւոց քաջութիւնը: (ծունկի գալով) Թո՛ղ մեռնի Արամ, թող յաւիտեանս ապրի Հայաստան:

Վասմ.— Ցմիշտ ապրի՝ մեր Հայկազն նահապետի առաքինիութիւնը ու անձնութիւնը:

ՏԵՍԱՐԱՆ Ե.

ՆՈՅՆԻ ԵՒ ՄՇԱԿ ԿԸ ՄՏՆԷ

Մշակ.— Հայկազն նահապետ Սիւնեաց և Արարատեան բանակներուն, երբ Ձեր որոշումը հաղորդեցի, ամէնքն այնպէս վառուեցան Հայրենիքի սիրով, որ կարելի չէ նկարագրել. անոնց աչքերն արիւնով լեցուեցան և գոչեցին, կեանք մեր քաջարի նահապետին. վրէժ և մահ թշնամիներուն, մեր զօրքերն այնպէս բորբոքած

են, որ թշնամիներու բանականներն պիտի լափեն իրենց թուրերով :

Արամ.— Եղբարյ ազատութեան սէրն է, որ զիրենք բորբոքած է և կը մզէ յառաջ :

Յովակ.— Նաեւ Ձեր քաջ ու արի անունը :

Ամեցի.— Այո՛ ,

Արամ.— Ուրեմն, պէտք է ազատութիւնը մեր նշանաբանը լինի և դո՛ւ պէտք չէ լինիմք ստրուկ վիճակէ, թող չը զօրանայ թշնամոյն կարծիքն, թէ՛ Հայը երկչոտ է և գտնուած վիճակէն միշտ դո՛ւ. ո՛չ, պէտք է Արարատեան անդսպելի առիւծներու կատաղութիւնը ցոյց տալ, թող չասեն հայն կը վախէ, այլ ասեն նա համբերող է :

Կոռնակ.— Սակայն հիմա համբերութիւնը սպառած :

Արամ.— Վա՛յ անոնց, որոնք հայոց համբերութեան վախճանին կը վիճակին. Օ՛ն, դուք եւս կրկնեցէք Ձեր ուխտն այս սրբազան անտառին :

(Ամէնքը ծնկաչոք և թուրերը քաշած) :

Վասաւ.— Սրով իսլուին մեր կեանք, վասն հայրենեաց փրկութեան, ապրինք մեր քաջ նահապետի համար :

Արամ.— Հայաստանի՛ համար, ո՛վ քաջազունք :

Ամեցի.— Կեցցէ՛ Արամ, կեցցեն Հայք :

Արամ.— Ուրեմն, հայրենեաց պաշտպանութեան համար մեր մաղթանքն ընեմք :

Ամէնքն ծնկաչոկ կ'երգեն

Տէր, կեցո՞ղու զհայս .

ԶԳԻ ՎԱՐԱԳՈՅՐՆ

ԱՐԱՐ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՏԵՍԱՐԱՆ Ա.

ՄԱՐԱՅ ՆԻՒԲԱՐ ԻՇԵԱՆԸ, ՊԱՌԼԻԿ,
ԿԻՍԿԻՍ ԵՒ ԶՈՐԻՔ

Նիւֆար. — Զօրականներ, վերջապէս Հայերը մէկ քանի մանր մունր ընդհարումներէ ետքը, այսօր մեր դէմը ճակատած են: Սակայն գիտցած եղիք, Հայերը կը նմանին այն տեսակ բոցերու որ չեն այրեր, մոխիրներու ներքեւ թաղուած կրակ մը՝ աւելի կիզիչ է, քան ահագին բոց մը՝ որ այրելու ոյժ չունի: Դուք բնաւ մի՛ վհատիք քանի մը թեթեւ անյաջողութիւններէ, եթէ քաջաբար կռուինք, յաղթութիւնը մերը պիտի ըլլայ, տեսէ՛ք մենք որչա՛փ յառաջացած ենք անոնց երկիրներուն վրայ: Մի՛ մոռնաք թէ՛ անոնք մեզի համար կ'աշխատին, անոնք մեր ոչխարներն են, անոնց կեանքը մեր ձեռքն է, և իրենց ունեցածը միշտ մերը և այս պիտի ըլլայ շարունակ այսպէս: Զանալու ենք չը զրկուելու համար մեր կաթնառու ոչխարներէն. անոնք չէին յանդգնէր մեզի դէմ կռուիլ՝ եթէ անոնց փորձառու ծեր նահապետը, վերջերս մեռած չըլլար: Անոր յաջորդը անմիտ պատանի մըն է, քիչ մը կրակոտ բնութիւն ունե-

նալուէն, քաջ է կ'ըսեն, որ կարելի է իրենց համար ըլլայ: Իսկ Մարացս դէմ ամենատկար արարած մըն է, և այսօր շատ հաւանական է, որ գերի կ'իյնայ մեր ձեռքը կամ մեռնի:

Զօրապետներ, այն խեղճ պատանին, մեր դէմ իրեն նման երեք բիւր զօրքով ճակատած է, մեր արիւնով գնուած երկիրները ետ պահանջելու համար: Անսիրձ տղայ, չը գիտեր թէ՝ հինգ բիւր Մարաստանցիներ իրեն դէմ ունի. որոնք իրենց տեղէն եթէ չարժեւու պէտք ըլլայ, չը բաւէր քսան բիւր Հայեր:

Պաւլիկ.— Մեծագօր անդ իշխան, չեմ կարծեր որ Հայերն համարձակէին Մարաց վրայ յարձակիլ, եթէ այդ յանդուգն պատանին չըլլար: Իսկ այս վերջի մեր քանի մը փոքրիկ անյաջողութիւնները՝ անոնց մեծ քաջալերութիւն տուին:

Կիսկիս.— Վեհափառ Նիւքեար, Տէր և իշխան Մարաց հզօր բանակին, վճռական շարժում մը՝ կարող է Հայերը բոլորովին ցրուել:

Նիւքար.— Ծշմարիտ է, սիրելի զօրապետներս, Հայերը շուտ բորբոքող և շուտ ալ յուսահատողներ են. անգամ մը բուռն զօրութիւնով եթէ յարձակինք անոնց վրայ, կը սարսափեցնենք զանոնք... ալ անկից վերջ, եղջուրնին կոտորած եղերու նման, ուղած կողմերնիս կը քշենք: Օ՛ն, զօրապետներ, անգամ մըն ալ կռուինք, բայց մահու չափ:

Կիսկիս.— Տէր, անփորձ երիտասարդ մը՝ կ'ուզէ իրեններով կորսուիլ:

Պաւլիկ.— Թո՛ղ գայ Արամ, թո՛ղ գան Հայերը, Մարաստան անբաւ գերիներու պէտք ունի:

Նիւքար.— Սիրելի զօրապետներս, ցոյց տանք մա-

բած քաջութիւն, իսպառ ջնջենք Հայաստան անուն. հարկ է ցոյց տալ բոլոր ազգերու թէ՛ Մարաց հակառակ ողբ, պէտք է յանձն առնէ բոլորովին կորսուիլ:

Պաւլիկ. — Կեցցէ մեծն Նիւքար:

Կիսկիս. — Տա՛նք վերջին հարուածը:

Նիւքար. — Օն, երթամք դիմաւորել թշնամին:

Պաւլիկ եւ Կիսկիս. — Երթանք միասին:

ՏԵՍԱՐԱՆ Դ.

ՊԵՐՃ ՀՕՐՈՅ ԵՒ ԳԻՒՂԱՅԻ ՊԱՏԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐ

ՊԵՐՃ. — Անընդհատ լսում ենք զէնքի աղմուկը և չենք կարող հասնիլ բանակին. անշուշտ թշնամին փախչում է, և հայոց բանակը հաղածում է՝ վատերը դէպի հարաւ, թէեւ մենք հետեւում ենք յաղթողներին, բայց թշնամիի զիակներից զատ, ոչինչ չենք տեսնում. բոլորն էլ գետինը փռւում ահա, էսպէս:

Հօրոյ. — Մա՛նր քաջերին չէ մօտենում կարծես:

ՊԵՐՃ. — Իրաւունք ունեցողը, քաջ և անվախ է լինում:

Հօրոյ. — Ազատութեան վարժուողը՝ գերութեան լուծը չէ կորոզ տանիլ և մա՛նր աւելի քաղցր երեւում է:

ՊԵՐՃ. — Ճշմարիտ ասում ես Հօրոյ, բայց մարդս, իր կեանքը պէտք է կնքէ գերութեան դէմ կռուելով:

Հօրոյ .— Շատ ճիշտ ասում ես Պերճ , ահա , Արամի պատերազմը հայոց ազատութիւնը խլողների դէմ է . երանի՜ թէ՝ մենք էլ վաղուց մասնակցած լինէինք :

Պերճ .— Արամ՝ այդ փառքն երիտասարդների պահեց և նոքա միայն ղէնքի գոչեց . միթէ՞ մենք էլ մեր փառքը չենք կարող նոցա փառքին միացնել :

Հօրոյ .— Ինչպէ՞ս :

Պերճ .— Կամաւոր ղինուոր լինելով , չես հասկնում ի՞նչ կասեմ , միթէ՝ մենք էլ չենք կարող գրւել :

Հօրոյ .— Ի՞նչու չէ հաճութեամբ , ես էլ կը գնամ Պերճ : (Փողի ձայնը կը լսուի)

Պերճ .— (մտիկ կ'ընէ) Հօրոյ , կարծես պատերազմը վերջացաւ , հեռուից փողի յազթական ձայներ լսւում են :

Հօրոյ .— (կը մօտենայ ղիտելու) Ահա , երեւում են , պատրաստենք մեր պսակները , մեր նահապետի յազթութիւնների համար :

Պերճ .— Այո , շատ մօտ երեւում են , զայիս են երգելով :

Երգ մը , (Հապա քաջազունք) :

ՏԵՍԱՐԱՆ Ե .

ՆՈՅՆ , ՄՇԱԿՆ ԵՒ ՎՍՏԱՄ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՎ

Մշակ .— Քաջազուն ղինուորներ , ահա Արամի որդի շած հանգստութեան տեղը . հանգստացէ՛ք և վստահ ե-

ղիք թէ՛ ասկից ետքը, ո՛չ մէկ Մարաստանցի կարող է
Հայաստանի սահմաններու մօտէն անցնիլ: (Զինուորք կը
մեկնին Սեակի հետ):

ՏԵՍԱՐԱՆ Զ.

Ն Ո Յ Ն Ք

ՊԵՐՏ. — Ախ, Հօրոյ. աչերս արտասուքով լեցւում
են, ի՞նչու մեր երիտասարդութիւնը չենք նուիրել հայ-
րենիքին. ի՞նչու ստրկօրէն ծառայել ենք բռնաւորներին:

Հօրոյ. — Ի՞նչու էդպէս խօսում ես, ո՞վ խնայում
էր իր արիւնը տալ հայրենիքի ազատութեան: Բայց ափ-
սոս չենք ունեցել այն ժամին մի Արամ:

ՊԵՐՏ. — Ծերութեան մէջ, արիւնս բորբոքում է:

ՎԱՍԱՄ. — Դուք եւս յաղթութեան լուր տարէք
Հայաստան:

ՊԵՐՏ. — Սահմանազլուխ գաւառների մէջ, վաղուց
տարածուել է յաղթութիւնների համբաւը և մենք եկել
ենք յանուն ժողովրդեան շնորհաւորել մեր քաջ Նահա-
պետը:

Հօրոյ. — Եւ մեր արիւնը խառնել հայրենիքի ազա-
տութեան թափուած նուիրական արիւնների հետ:

ՎԱՍԱՄ. — Ահ, հակառակ ձեր տարիքին, սրտեր-
նիդ դեռ շատ երիտասարդ է. բայց արդէն յաղթութիւնը
մերն է և ալ արիւն թափելը աւելորդ:

Պերն.— Տէր, մենք մտադրել էինք մեր սիրտն էլ նուիրել այս նուէրների հետ, մեր քաջ Նահապետին:

Վստամ.— Լաւ, աստ կացէք ուրեմն, զի մեր Նահապետն այստեղ պիտի հանգչի. ահա մեծ պատերազմի վայրն, ուր խարդախ Մարաստանցին՝ Նիւքարն գերի անկաւ նորա ձեռքն: Արամ այն ատեն բարձր ձայնիւ գոչեց իւր զօրաց, այդ դաշտին վրայ դուք հանգիստ պէտք է առնէք և ես այս բլուրին վրայ:

Պերն.— Բռնաւորը՝ գերի, վազե՛նք Հօրոյ, վազե՛նք, և ամբողջ Հայաստան ոտք հանենք, որ ուրախութեան տօն կատարեն:

Հօրոյ.— Նիւքար գերի՛... երանի թէ մենք էլ մասնակցած լինէինք այս փառաւոր յաղթութիւններին:

Վստամ.— Արամ՝ այնպիսի արագութեամբ հասաւ ետեւէն և բռնեց Նիւքարը, որ չէ՛ կարելի պատմել: Թըշնամեաց փախուստն և մեր քաջարի զօրաց արշաւանքն՝ նկարագրել անկարելի է: Նիւքար գերի և բարեկամական դաշինքի համար Արամայ ոտքերն կը լիզէր: Ահա, ազատութեան պաշտպանը՝ Արամը կը մօտենայ, բարձր բռնեցէք ձեր պսակներ:

ՏԵՍԱՐԱՆ Է.

ՆՈՅՆԵ, ԱՐԱՄ, ՄՇԱԿ ԶԵՆՈՒՈՐՆԵՐՈՎ, ՆՐ
ՆԻՔՆԱՐ ԿՍՊԵԱԼ

Արամ.— Հը՛, խարդախ Մարաստանցի, ճանչեցիր Հայոց քաջութիւնը:

Նիւֆար. — Արամ, նկատէ որ կապուած խեղճ գերի մը եմ և մի' նախատեր զիս :

Արամ. — Քաւ լիցի քեզ նախատել . քո մինչեւ հիմա գործած բռնութիւնք, զրկանք և ոճիրք են քո նախատինք : Իսկ խարդախ Մարաստանցի որ կասեմ, ոչ թէ' նախատելու, այլ քեզ լաւ ճանչցած լինելս յայտնելու համար է :

Նիւֆար. — Արամ, խնդիր մը միայն ունիմ, դու սպաննէ՞ զիս :

Արամ. — Ե՞ս, իմ ձեռքով, այդ երազիդ մէջն ալ չես տեսներ, ոճրագործը սպաննել՝ դահիճներու գործ է և հրապարակի վրայ : Մոռցար խաղաղասէր, աշխատող և արդիւնաբերող մի դրացի ժողովրդեան անմեղ արիւնը, որ չը խնայեցիր թափել տալ քո ճնշած, հարստահարած հայրենակիցներովդ : Անօրէ՛ն, դահիճներու ձեռք պէտք է սատակիս, Արմաւիրի պարսպէն թերաքամեալ պիտի կախուիս, որպէս զի այն բարձրութենէն լաւ տեսնես քո աւրած գիւղեր, արտեր և մանաւանդ արիւնով արցունքով ներկած հողերդ : Ամբողջ Հայաստան քո դիակին տեսութեան պիտի դայ և տօն կատարէ :

Վասաւ. — Ո՛չ միայն Հայաստան, այլ և Մարաստան պիտի ցնծայ, որ ազատուեցաւ ահիզ բռնաւորէն : Նիւքար՝ աւելի անտանելի էր իւր բնիկներուն . չը տեսա՞ր խեղճ Մարաստանցի պատերազմիկներն, պատառատուն պատառուած զգեստներով և մեծ մասամբ բոբիկ : Վախերնուն տգէտները յիմարաբար կը կռուէին իրենց շղթաները աւելի ծանրացնելու և իւրեանց հարստահարչին աւելի ոյժ տալու համար :

Արամ. — Հետո քաշել պիտի տամ պատերազմի գաշտին վրայ, որպէս զի իւր աչքով լաւ տեսնէ Հայոց

քաջութիւնը և վերադարձիս Արմաւիրի պարիսպէն կա-
խել կուտամ իրր արժանաւոր պատիժ իւր չարութեանց .
սկ դու այն ասա Վստա՛մ, ի՞նչ լուր Հայաստանէն :

Վստամ .— Հայաստան լսելով ձեր մեծամեծ յաղ-
թութիւնք , պսակներ է ուղղարկել պատգամաւորաց մի-
ջոցաւ : Իսկ եթէ լսէին այս խարդախ Մարաստանցւոյն
բռնուիլը , ամբողջ Հայաստան բանակը պիտի վազէր
նորհաւորելու : Տէր նահապետ , ահա պատգամաւորներն՝
որք կ'ուզեն իրենց սիրտն և արիւնն եւս նուիրել հայ-
րենիքի սուրբ գործին :

Պերն .— Շնորհ արէք ընդունիլ Տէ՛ր , այս դոյզն ,
այլ սրտաբուխ նուէրներ : (դափնեայ պսակ մը) :

Հօռոյ .— Եւ սա՛ աղջիկան մը՝ անմեղ սիրտի օրի-
նակն ու նուէրն : (գտունուկ մը կամ ծաղկեփունջ մը) :

Պերն .— Մեր սիրտն էլ միասին Տէր :

Արամ .— Գոհ եմ , աշխատաւոր մշակներ , ազա-
տութեան զինուորներն էք այլ եւս , Հայրենիքի համար
կռողներն՝ ո՛չ ոք կարող է արգիլել : Մշակ , կամաւորաց
բանակը տարէք : (Մշակ կը մեկնի պատգամաւորներու
և Նիւքարի հետ)

ՏԵՍԱՐԱՆ Ը .

ՎՍՏԱՄ ԵՒ ԱՐԱՄ

Վստամ .— Հայկազն նահապետ , կամաւորաց գունդն
հետզհետէ կ'ստուարանայ , ամէն կողմէ եկող նորեկներով :

Արամ.— Երբ ինքնահրաւէր ազատաւէր հայորդիք,
կ'ուզեն մարտնչիլ իրենց թշնամեաց դէմ, իմ հողիս ու-
րախութեամբ կը լեցուի:

Վաստմ.— Սակայն Տէր, կը վախնամ, որ երկիրը
անմշակ մնայ:

Արամ.— Ո՛չ երբէք, հայ կիներն և վաղատուն հայու-
հիք՝ Հայաստանի մշակներ են ի հարկին:

ՏԵՍՍԵՐԱՆ, Թ.

ՆՈՅՆԻ ԵՒ ՄՇԱԿ

Մշակ.— (ներս մտնելով) Հայկազն նահապետ, յաղ-
թութեամբ յղփացած բանակներն ու նորահաս կամաւոր-
ները պատերազմ կը կոչեն:

Արամ.— Այո՛, յառաջ պէտք է մղել մեր զօրքերն
դէպի Պայապիս, և վաճել այն հարստահարիչն ալ. Ա-
րամայ սուրն այլ եւս իւր պատեանին մէջ հանդիստ պիտի
չը մնայ՝ մինչեւ որ Հայաստանի ամէն կողմէն չը վաճէ
իւր թշնամիներն: Արդ՝ Վատամ, քաջազուն երիտասար-
դաց բանակն Ձեր խոհեմութեան կը յանձնեմ, որ պիտի
բռնես աջակողմն: Իսկ դո՛ւ Մշակ, Մանաւազեան բա-
նակներով ձախակողմն: Իսկ Արարատեան այրուծին իմ
առաջնորդութեամբ կեդրոնը պիտի գրաւէ, որուն պիտի
հետեւի կամաւորաց մեծ զունդը:

Վստամ. — Ճիշդ եռանկիւն, ճիշդ Հայկայ կաղմած
բանակը. Հայոց պատերազմական հանճարը հնարեց այս
ձեւը. եռանկիւն բանակ, երեք կողմէ սուր: Հայկ Արա-
րատայ գաղաթին վրայ սլացող արծիւներէ առաւ այս
ձեւը. երկու թեւերով թռչիլ և կեռ կտուցով ու սուր
ժանիքներով թշնամին մէջտեղէն պատռել, Արամայ այդ
արծուաձեւ բանակը՝ իր փառքն արծիւի նման եթերի
բարձունքը պիտի հասցնէ. . . .

Արամ. — Վստամ, կարծես Սօսեաց լեռան անտա-
ռին մէջ ես և զուշակութիւններ կ'ընես: Մշակ, կամա-
ւորաց գունդը այս անգ անաջնորդէ: (Մշակ կերթայ)

ՏԵՍԻՍԱՆ Ժ.

ԱՐԱՄ ԵՒ ՎՍՏԱՄ

Վստամ. — Տէր, ծերուկներն, աղաքներն ալ, ար-
իւն թափել կը փափաքին, այս օրերս կարծես ամէն
վայրենացեր են:

Արամ. — Ժամանակի ոգին է այդ անողը:

Վստամ. — Եւ ձեր ցոյց տուած քաջութիւններն:

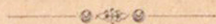
ՄՇԱԿ ԶՕՐԲԵՐՈՎ ԿՈՒԳԱՅ

Արամ.— Ազատութեան նուիրեալ վեհ սրտեր,
դիւրազգած ոգիներ, դուք որ մահը կը նախընտրէք,
քան ստրուկի կեանքը. մահը՝ պիտի փախչի ձեզմէ, իբր
ոխերիմ թշնամիէ մը: Մենք ոչ աւարի, ոչ կողոպուտի
և ոչ իսկ փառքի համար կը պատերազմինք: Մենք
մարդկային իրաւանց պաշտպանութեան և ազատու-
թեան համար կը կռուինք, և երկինք զօրավիգ պիտի
լինի մեզ: Օ՛ն անդր ի պատերազմ:

ԶԳԻ Բ. ՎԱՐԱԳՈՅՐՆ

ԱՐԱՐ ԵՐՐՈՐԴ

Ի ԿԱՊԱԴՈՎԿԻՍ, (լեռան վարագոյր)

ՏԵՍՍՐԱՆ Ա.

ԱՐԱՄ, ՄՇԱԿ ԵՒ ԿՈՈՆԱԿ

Արամ.— Տանուտեարք և զօրապետք, չառ դո՞ւ
եմ՝ ձեզմէ, որ անգուսպ առիւծներու նման կռուեցաք
թշնամեաց դէմ, այն ահեղ պատերազմին ի զուր կը
կը փնտռէր աչերս անբարտաւան Պայապիսն, զգետներն
փոխած լինելու էր անշուշտ, որ կարող եղաւ իր զօր-
քերն մեզ դէմ թողլով փախչիլ. զի յանկարծակի բա-
նակն իր կազմակերպութիւնը կորսնցուց. երբ այրուծիովս
յարձակեցայ բանակին կեդրոնին վրայ, ուր նշմարած էի
միայն ողեւորութիւն: Լերինք և բլուրք կապաթովկիոյ
և նոցա բանակի խառնիճաղանճը նպաստեց Պայապիսի
փախստեան:

Մշակ.— Սակայն, վատամ դեռ կը հաւածէ:

Կոոնակ.— Եթէ իր բիւրաւոր զօրքերը չը լքէր,
ձեր ազեղն կայծակնահար պիտի ընէր Պայապիսը՝ որ
վատօրէն փախաւ:

Արամ.— Փախստեան մէջ թող կորնչի Պայապիս,

աւազակաց պետը, որ բարբարիկ ցեղերն հաւաքել էր, միայն խաղաղ ժողովուրդն կողոպտելու և լնատելու։ Պէտք է յետ այսորիկ այս կիսավայրենիներն իրենց աշխատանաց արդիւնքն վայելեն, զբաղին երկրագործութեամբ և խաշնարածութեամբ։ Ա՛լ բաւ է՝ որ անգործն գործողի արդիւնքն խլէ։

Մեակ.— Կապաթովկիոյ խեղճ ցեղապետները կաշերսնն որ իրենց կենացը խնայուի։

Արամ.— Ի՞նչ, միթէ հայ զօրքերն զինաթափ ժողովուրդն կը ջարդեն։

Մեակ.— Ո՛չ։

Կոռնակ.— Նահապետ, կը կարծեն որ պիտի ջարդուին։

Արամ.— Վայրենական գաղափար, երբ բռնակալաց և աւազակաց պետերն կ'սպաննուին, նոցա հետեւողք զիւրաւ կը զսպուին և քանի որ Պայապիս կորած է, այլ եւս հարկ չը կայ անգէն ժողովուրդն ճնշել, այլ պէտք է կրթել։ Ուստի, Մշակ, զքեզ Մարզպան կը կարգեմ՝ ընդհանուր Կապաթովկիոյ։

Մեակ.— Դժուարին պաշտօն մըն է Տէր։

Արամ.— Դժուարին, բայց քաղցր, կը պատուիրեմ քեզ, որ պարտաւորիչ ընես հայ լեզուն, որպէս զի իմանան ազգի մը վայել կարգերն, կանոններն և օրէնքներն։ Քաղաքակիրթ բարբառն է՝ որ կը բարձրացնէ մտքերն և կազնուացնէ զգացումներն։ Մեծ կորուստ արած չեն լինիր իրենց յատուկ մի քանի տասնեակ բառերը մոռնալով, որք գողոններու, ուտեստի և զիրաք ճանչնալու կը ծառայեն։

ՎՍՏԱՄ ԶՕՐԵՐՈՎ, (երգով մը)

Վստամ.— Հայկազն նահապետ, բոլոր Կապաթով-
կիան շրջեցայ և ոչ ուրէք ընդդիմութեան պատահեցայ,
հեռիէն նշմարեցի փախստականներ, որ լեռներէն վեր կը
փախչէին Արամը, Արամը բացաքանչեւով. զանոնք ձեր
փափաքանաց համաձայն հանդարտեցնել տուի: Ի դուր
մինչեւ Միջերկրականի եզերքն մի խումբ հալածեցի Պա-
յապիսն նոցա մէջ կարծելով:

Արամ.— Ձեր քաջագործութեանց եռանդն զձեզ
մղած է հայրենեաց թշնամոյն հետամուտ լինել և այս
գովելի է:

Վստամ.— Նահապետ, հայրենեաց սէրն ու ձեր կո-
րովն էր որ մղեց զիս:

Արամ.— Սիրելի զօրապետք և քաջագուն զօրա-
կանք, մեզ կերակրող երկրին մեր պարտքն հատուցինք,
այլ եւս նորա տուած արդիւնքն ոչ կը փճանայ և ոչ
աւարի կը տրուի. խաղաղութիւնը հայրենեաց ամէն
կողմն տիրած է և ինչպէս ամենքնիդ իբրեւ մի մարմին
հետեւեցաք ձեր նահապետին, այնպէս միացէք միշտ.
ձեր միոյն ունեցած կորուստը՝ գիտցէք որ ամէնուդ ալ
է. երբ ձեզմէ մին՝ թշնամանուի օտարէն, գիտցէք թէ՝
ամենքդ ալ կը թշնամանուիք: Սէրը թող տիրէ ձեր
վրայ և ոչ մի բան չը կարողանայ հայը՝ հայուն թշնամի
ընել: Միութիւնը՝ ձեր սիրոյ կապը չինի և խաղաղու-
թիւնը ձեր հարստութիւնը:

Կոռնակ .— Եւ Արամ հայութեան փառքը և օտա-
րաց սարսափը :

Մշակ .— Հայաստանի պաշտպանը :

Վստամ .— Սակայն Տէր , Բարչամի իր աւագակ
խմբերի միջոցաւ կը նեղէ սահմանակից հայերն :

Արամ .— Ուրեմն , կայ մի գործ ալ սիրելիներս ,
Բարչամի գլուխն դեռ ջախջախուած չէ և նա ալ կ'ուզէ
չափուիլ հայոց դիւցազուններու հետ :

Վստամ .— Այո՛ , Տէր , ամէն կողմէ պէտք է ապա-
հովել Հայաստանը . թէպէտ մի փոքր թշնամի է Բար-
չամը , բայց անով մի բիծ կը մնայ Հայաստանի ոսկեփայլ
հօրիզոնի վրայ . պէտք է այն բիծն ալ սրբել :

Կոռնակ .— Այո , մեր զէնքերը թող հանգիստ չառ-
նեն , մինչեւ որ չապահովի Հայաստանը ամէն կողմէ :

Մշակ .— Շատ ճիշտ է .

Արամ .— Իմ սրտիս ալ արձագանքն են այդ խօս-
քեր , զի մի մարդ՝ երբ իւր հայրենիքն օտար յարձակում-
ներէ չը պաշտպանէ և զայն անկախ վիճակի մէջ չը դնէ .
ինքն ազատ չը կրնար համարուիլ , մարդու մը ազա-
տութեան սահմանը , իւր հայրենիքի վիճակէն կախում
ունի . հայրենեաց հողն ու ջուրն մարդուս սիրտն ու
արիւնն են , երբ բռնաւորք Հայաստանի հողին վրայ ոտք
կը դնեն , իմ սրտիս վրայ կը կոխեն ու արիւնս կը պղղ-
ծեն , Պէտք է պատուով մեռնիլ քան պղծուած ապրիլ :

Ամեհեք .— Կեցցէ՛ Արամ :

Արամ .— Ուրեմն , մի քիչ հանգիստ առէք ձեր զօ-
րաց հետ , որպէս զի նոր ուժով կռուինք Բարչամի հետ :
(Կոռնակ և Մշակ կ'երթան) :

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ.

Ա Ր Ա Մ Ե Ն Վ Ս Տ Ա Մ

Արամ. — Վստամ, սիրտս անհանգիստ է և Յուլակ քեռ չեկաւ. այն գտնուելը՝ անպատճառ Սիրանուշի նուէրն էր, որ պատգամաւորաց չէ ուզեր յայտնել իր անունը:

Վստամ. — Շատ կարելի է, բայց թերեւս այսօր փուգայ Յուլակ և հարկ չէ յուզուիլ:

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ.

Ն Ո Յ Ն Դ Ե Ն Յ Ո Ւ Ա Ն

Յուլակ. — (Մեկուսի) եթէ աշխարհիս մէջ դժուարին մի բան կայ, այն ալ տխուր լուր հաղորդելն է. Հայկազն նահապետ, ամէն յաջողութիւն կարծես իւր ետեւէն մի սեւ դիժ կը թողու, Վասպուրականի վրամբիշն հիւանդ է և բանակի բժիշկներէն մին կ'ուզէ, չուզեց որ իր քովէն հեռանամ, միշտ պատմել կուտար ձեր ըրած պատերազմներ և շարունակ ձեր վրայ կը խօսէր:

Արամ.— Այո, սիրելի հօրս Հարմայի մահն, աւելցուց իմ սուգ, զի չը տեսաւ նա սիրատուոր ամուլից միութիւնը. ա՛հ Սիրանուշի հիւանդութիւնը ոչ բժիշկ և ոչ դեղ կուզէ, նորա բժիշկն ու դեղն սէրն է միայն. ա՛հ, մի վախէ՛ր Սիրանուշ, Արամ դեռ ողջ է և իւր սրբազան ոխտան կը կատարէ, իր պարտքը կը վճարէ հայրենիքին: Ա՛հ Սիրանուշ, քո բժիշկն՝ այս բանակին մէջն է և քեզ համար իւր սիրտը կը տրուի: Վստամ, ի դուր խնդրեցի քենէ Սօսեաց սոսաւիւնը լսել ու դուշակել: Աւա՛ղ, արդեօք նախզգացմունքս իրականութեան պիտի դառնան.

Վստամ.— Տէր նահապետ, սիրտ ա՛ն և քաջալերուէ:

Արամ.— Սիրանուշ, որքան զօրաւոր է քո սէրն, որ երբ առարկայն չը գտնէ, գքեզ կայրէ:

Վստամ.— (մեկուսի) Որքան զօրաւոր է սէրը, որ կը յաղթէ մեր քաջարի, անվեհեր և կորովի դիւցազնին:

Արամ.— (յուզուած) Ո՛հ, աչացս ստաջն է կարծես, ա՛հ, մի մեռնիր Սիրանուշ, ինչո՞ւ կը դիտես զիս այդպէս նուաղեալ, որքան իւր աչերն սեւացեր և իւր ձիւնափայլ դէմքն սպիտակցեր են: Ա՛հ, ինչո՞ւ կորուսեր ես վարդագոյն այտերդ և է՞ր աղեղանման յօնքերդ միացուցեր: Ասա, Սիրանուշ, մօտեցիր ինձ, ա՛հ, կուզէ դալ, բայց չէ կարող:

Վստամ.— Ո՞րու հետ կը խօսիս տէր,

Արամ.— Ա՛հ, երազ էր արդեօք, ո՞ւր ես Վստամ— շուտով գնա, լուր ուղղարկել իմ հոգեհատոր փամբիշին և ասա, Սիրանու՛շ, Արամ ողջ է և քեզ կերպէ... ու շուտով կուգայ... բայց Բարշամը, ո՛չ, նախ հայրենիքը՝ ապա Սիրանուշը, ա՛խ, ի՛նչ երկասյրի սուր, ո՛վ երկինք:

վաստւմ.— Տէր, մեկնիմք և յղեմք սուրանդակը.
քիչ ատենէն աւելի փառաւոր յաղթութեամբ ճոխացած
կը գնամք...: (Կը մեկնին միասին)

Արամ.— Ահ, Սիրանուշ, ո՛հ, հայրենիք... ա՛հ
(կը մեկնի):

ՏԵՍԱՐԱՆ Ե .

Յ Ո Ւ Ա Կ (առանձին)

Յուլակ.— Արամ սիրոյ ամփոփումն է, որքան կը
սիրէր իւր ծնողքը, այնքան ալ կը սիրէ իր խօսեցեալը,
և ամէնէն աւելի իր հայրենիքը: Ինքը ամուրի երիտա-
սարդ, բայց հայրական սիրով կը խնամէ օտարածին ժո-
ղովուրդը և կը փափաքի որ անոնք խաղաղ աշխատա-
ւորներ ըլլան: Կը զոհէ անձը ժողովրդին բարութեան,
թող ճանչնայ աշխարհ թէ՛ հայն կարող է ոչ միայն իր
հայրենիքն պաշտպանել. այլ և անդուստլ և վայրենի ցե-
ղերը կրթութեան ներքեւ առնել և անոնց կարգ կա-
նոն տալ:

ՏԵՍԱՐԱՆ Զ .

Ն Ո Յ Ն Ե Ի Կ Ո Ռ Ն Ա Կ

Կոռնակ.— Դու առանձին այս տեղ...

Յուլակ.— Ահ, մի ըսէր, երանի թէ չը լինէի:

Կոռնակ.— Ի՞նչու:

Յուլիկ .— Որովհետեւ , երբ վասպուրականի օրիորդին հիւանդութիւնը գուժեցի , Արամ այնպէս յուզուեցաւ որ աչքերս արտասուքով լեցուեցան , այնպէս որ քաջալերական բառ մը իսկ չը կրցի գտնել : Հիացայ իր վսեմ սրտին , Ան կրկին հայրենիքը նախընտրեց :

Կոռնակ .— Երկնային ոյժ պէտք է , հոգեհատորը՝ հիւանդ սիրականը ձգելով կռուի երթալ կը հաւատացնեմ քեզ , առ ըրածը , սովորական մարդու գործ չէ :

ՏԵՍԱՐԱՆ Է .

ՆՈՅՆՔ ԵՒ ՄՇԱԿ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՎ ,

Մշակ .— Զօրապետք , Արամ չատ դժուարին պաշտօն մը յանձնեց ինձ . այս կիսավայրիները կրթել և ունոնց սորվեցնել լեզու , կարգ և կանոն . . . :

Յուլիկ .— Արամ գիտէ թէ՛ ձեր այդ երիտասարդ վիճակին մէջ ունիք երկիրներ կառավարելու յատկութիւն մը :

Մշակ .— Բայց սակայն . . .

ՏԵՍԱՐԱՆ Ը .

ՆՈՅՆՔ ԵՒ ՄՈՒԺԻՆ (յանկարծ)

Մուժիկ .— Զէ՛ , հայր քաջ չէ , Արամն է քաջ :

Յուլիկ .— Վայրենի՛ (վրան յարձակել ու զեւելով) :

Կոռնակ. — Թոյլ տուր Յոլակ, մշակ մեր օգնու-
թեան պէտք չունի:

Մշակ. — (Մուժիկի թեւին զարնելով անոր դաշոյնը
կը ձգէ) գնա՛ ճանչցիր հայր ոյժը: (Եւ իր ծիրանիով
յառաջ կը քաշկռտէ կամ ձեռքերն ետին կը կապէ):

Կոռնակ. — Վայրենի, գիտցիր թէ՛ Արամ և Արամ-
եանք քաջ են և եթէ այդպէս չըլլար Արամը՝ Մշակը
ընդհանուր Կապաթովկիոյ Մարդպան չէր դնէր:

Մուժիկ. — Ներէ...

Մշակ. — Ներում չը կա՛յ քեզ. ցիցի վրայ պիտի
եկնէ գլուխդ:

Մուժիկ. — Ներէ ինծի, հիմա կ'ըզամ թէ՛ Հայն ալ
հղօր է:

Յոլակ. — Մշակ, թող գիտնայ թէ հայը վեհանձն ալ
է, զրկէ Արմաւիր և հոն թող ապրի ազատ:

Կոռնակ. — Քանի որ, ներէ կը դռչէ:

Մուժիկ. — Ներէ:

Մշակ. — Ասոնք պէտք է խիստ պատժել, ասոնք
բարութիւնը ու վեհանձնութիւնը երկչոտութիւն կը հա-
մարին:

Կոռնակ. — Որովհետեւ վայրենի են:

Յոլակ. — Բայց երբ կը զղջայ, պէտք է զրկել Ար-
մաւիր:

Մշակ. — Լաւ, զինուորնե՛ր շղթայի զարկէք և տա-
րէք Արմաւիր:

Յոլակ. — Ուրեմն, մենք ալ յաղթական երգերով
մեկնինք: (Ամենքը երգելով կ'երթան):

ԶԳԻ Գ. ՎԱՐԱԳՈՅՐՆ

ՏԵՍԱՐԱՆ Ս.

Վասմ.— (Սուսերտմերկ. յոգնած և արիւնոտ կը մտնէ) վերջապէս սպաննեցի վիշապի որդին, անօրէնը՝ կատարեալ օձի նման կը սողար դէպի ինձ, մի ոստմամբ կ'ուզէր վզիս փաթթուիլ։ Իժի ծննունդը քիչ մնաց խայթէր ինձ, բազմաթիւ վէրքեր ստանալէ յետոյ կրկին չէր դադրէր։ Բարեւոյցիք բոլորը մոգեր են, կախարդեալներ են, որ կասեն, կատարելապէս ուղիղ է. մէկ քանի վէրքով չեն իյնար, սուրը չը թափանցէր, երբ պոչը կտրես, գլուխը կը շարժի. երբ գլուխը ջախջախես պոչը կրկին կը տատանի։ Փշրեցի գլինքը, բայց ես ալ չնշասպառ եղայ... այսչափ վայրենի թշնամուոյ պատահած չէի կեանքիս մէջ. ես ալ, այսքան բարբարոս և անգութ եղած չէի... մարդը՝ մարդուն այսչափ ատէ, այսչափ ոխերիմ թշնամի լինի նորա արիւնը թափելու համար. այսչափ ջանք ի գործ դնէ։ Ի՞նչ անհասկնալի... Ի՞նչ վայրենի վիճակ... Ի՞նչու ես այն մարդը սպաննեցի, ո՞վ էր նա, և ինչ էր արած ինձ... յայտնի բան է՝ նա որդիներ ունէր, որոնք որք մնացին հիմա... Ես որբացուցի, յաւիտեանս դժբաղդ արի նորա անմեղ մանուկներն... և ի՞նչու. գազաններն մեր ըրածն չեն անէր, մարդիկ աւելի չար գազաններ են, ես յանցաւոր եմ ուրեմն... (կը

մտածէ) բայց ո՛չ, ես իմ զաւակներու հացը պաշտպա-
 նեցի, որ սոքա եկեր ու կը խլէին. միթէ՞ գազաններն
 ալ, փոքրիկ թռչուններն ալ, իւրեանց ձագերու կեանքն
 ու հացը չեն պաշտպաներ... իսկ նա՝ ի՞նչու կը կրո-
 ուէր, այս անհամար մարգոց բանակը ի՞նչու կը կռուի
 ու կը մեռնի, նոցա կեանքին ու հացին ո՞վ կը դպչէր...
 ա՛հ, Բարչամ, Բարչամ, քո թագին վրայ մէկ աղա-
 մանդ դնելու, քո սին փառաց և յիմար տիտղոսներու
 վրայ հատ մը եւս աւելցնելու համար, մարդկային ազգի
 այսքան անմեղ արիւնը թափելու պատճառ կը լինիս...
 է՛հ, քո նախահայր Նեփրովդ եւս, իւր անբարտաւա-
 նութիւնը՝ չինել տուած աշտարակին չափ բարձրացուցլ
 բայց մեր նախահօր Հայկայ, լայնալիճ աղեղէն թռած
 նեաը՝ յերկիր տապալեց անբարտաւանը, ինչպէս ամե-
 նակարողին մէկ ակնարկը՝ մէկ ակնդարտի մէջ, հողի հա-
 ւասարցուց աշտարակը, այն անբարտաւանութեան ամ-
 բարտակը: Բաբելոն կրկին պատժուիլ կ'ուզէ Հայաստա-
 նի վրայ յարձակելով: Անգութ Բարչամը հայու արիւն
 ծծել կ'ուզէ, բայց չը յաջողիր...: Բռնաւոր, առանց
 աշխատանքի զեղխ ու շռայլ ապրիլ կը փափաքիս և
 քնիկ գերիներուդ արդիւնքովը չը բաւականալով, հա-
 յե՛րն ալ գերի անել կ'ուզես և անոնց ոչխատանքն ա
 լափել և ի՞նչ դժոխային միջոցաւ... նախկին գերիներու
 միջոցաւ նոր և օտար գերիներ ստանալ... խեղճ Բաբե-
 ւացիք, կոյր աչքով կը կռուիք... ի՞նչ շահ ձեզ այս
 կռուէն, Բաբելացիք և հայ ժողովուրդը եզբայր են:

ՏԵՍԱՐԱՆ Բ.

ՆՈՅՆ ԵՒ ՄԻ ԲԱՐԵԼԱՅԻ ԶԻՆԻՈՐ

ԶԻՆԼՈՐ.— Ո՛հ, ո՛հ, կեանքդ, կեանքդ՝ արեանդ
եմ ծարաւի. ես քու թշնամիդ եմ, ոչ թէ եղբայրդ :
(Սուր ձեռքը կը յարձակի) :

ՎԱՏԱՄ.— (Կռուելով) յիմար, մոլեռանդ և կոյր
գործիք, (ետ մղելով) կը խնայեմ կեանքդ, գնա՛ :

ԶԻՆԼՈՐ.— Պիտի սպաննեմ, քեզ պիտի սպաննեմ...

ՎԱՏԱՄ.— Անպատճառ կ'ուղէ մեռնիլ (մի թեթեւ
վէրք տալով) այս թեթեւ վէրքով գնա ուրեմն :

ԶԻՆԼՈՐ.— (Կը փախչի) :

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ.

ՎԱՏԱՄ ՄԱՌԱՆ ԶԻՆ

ՎԱՏԱՄ.— Ահ, երբ պիտի գայ այն օրը, որ մար-
դիկ այլ եւս բռնաւորաց ձեռք խաղալիք չը լինելով,
եղբօր պէս միմեանց հետ խաղաղ ապրին, ամէն մարդ
աշխատող լինի և իւր աշխատանքի արդիւնքը ազատու-
թեամբ վայելէ :

(Ոտքի ձայն) Թոյլ քայլերով մէկը այստեղ կը մօտե-
նայ... ո՛հ, Յուակն է : (Դէպի Յուակին դիմելով) :

Վ. ՍՏԱՄ. ԵՒ ՅՈՒՍ. Կ

Վստամ.— Այլ բազկէդ արիւն կը հոսի, վիրաւոր ես, ի՞նչ էր քո բազկի յանցանքը, որ այդպէս վիրաւորեցին... ի՞նչ էր Անթառամ տիկնոջ մեղքը, որ իւր ամուսինը առանց աջ թեւի լինի և սուր բռնելու անկարող... :

Յոլակ.— Վստամ, երկար խօսքերու հարկ չը կայ, շուտ վէրքս կապէ, արիւն շատ կորսնցուցի... շուտ ըրէ. (Վստամ թաշկինակով ամուր կը կապէ և Յոլակ հանգիստ շունչ քաշելով քիչ քիչ զօրանալով) Վստամ, մինչ այստեղ հետեւեցայ փախստական թշնամիներու, վատերը օձերու նման քլուրներէ վեր կը սողային և խիստ արագ կը փախչէին. բայց մեծ վիշապը չը կրցաւ փախչիլ... :

Վստամ.— Ի՞նչ Բարչամբ մեռաւ :

Յոլակ.— Շնչասպառ ինկաւ վատը, փախչիլ ուղած ժամանակ :

Վստամ.— Ո՞վ էր զայն սպաննող քաջը :

Յոլակ.— Մեր քաջ նահապետը, անձամբ թռաւ ետեւէն կայծակի արագութեամբ՝ ջախջախեց գլուխը և սատակած օձի պէս իւր նիզակին ծայրը անցուցած քաշելով բանակը բերաւ, Բաբելացիները այս որ տեսան, յուսահատ ցիրուցան փախան և կատարեալ յաղթութիւնը մերը եղաւ :

Վստամ.— Կեցցեն քաջդ Արամ, ահա, կատարուեցան Սօսեայ Սրբազան անտառի պատգամները և Արամի

փառքը աշխարհիս ամէն կողմը սոսկմամբ պիտի պատ-
մուի, նա իւր Հայրենիքն ազատեց զերութենէ, և հայ-
րենեաց փրկչի յաւիտենական փառքը շահեցաւ: Հարկ
չը կայ այլ եւս արիւն թափելու, մեր բոլոր թշնամիք
փչրուած են և մեր զինուորք ևս կը տոչորուին ընտա-
նական կարօտով:

Յոլակ.— Իսկ Նահապետը Վասպուրականի օրիորդի
սիրով:

Վասաւ.— Այո՛, Յոլակ, և ի՞նչ աստիճան... Ա-
րամ լինելու է մարդ, որ կարողանայ զգալ այն աս-
տիճան անհուն սէր, և այն աստիճան հայրենասիրու-
թիւն, որ ձգէ ու գայ կռուի դաշտն: Արամ հասարակ
մահկանացու չէ. նա Սօսեաց անտառի սնոսփիւններով
օրօրուած, նորա հովանոյն ներքեւ մեծցած մի երկնային
էակ է:

ՏԵՍԱՐԱՆ Ե.

ՆՈՅՔ ԵՒ ԵՐԵՈՒ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՅՈՒ ԳՈՒԺԱՐԵՐՔ

Գլխաւոր.— (Մանկով միտքերան) ողջոյն աստք
ձեզ Զօրապետք:

Վասաւ.— (Յոլակ գլխով) ողջոյն շինական եղ-
բարցդ, աւետիս Զեղ հայրենակիցներ, թշնամիներն
փչրուած են և Հայաստան ազատ է: Կեցցէ՛ մեր քաջ

Նահապետը, երանի՜ և փառք Հայաստանին, որ ունի այսպէս որդի:

Բոլորը.— Կեցցէ՛ Արամ, կեցցէ՛ Հայաստան.

Յովակ.— Ի՞նչ կ'ընէ Վասպուրական աշխարհը:

Ա. Գիւղացի.— Հայաստանի ամէն կողմը, խաղաղութիւն, և Ձեր յաղթութեանց փառքին համար ուրախութիւն կը տիրէր...:

Վասամ.— (ընդհատելով և գունաթափ) Ուրախութիւն կը տիրէ՛ր, իսկ հիմա...:

Ա. Գիւղացի.— Այժմ, սարսափի և սուգի մէջ են. թէ ի՞նչպէս ընդունին քաջ Նահապետն, ու ի՞նչ պատասխան տի տան:

Վասամ.— (անհամբեր) Է՛հ, ճարտասանական ձեւեր հարկաւոր չեն, պարզ ասա՛, ի՞նչ կայ, ի՞նչ է եղած...:

Բ. Գիւղացի.— (յառաջ դալով) Տէ՛ր, Վասպուրականի օրիորդը՝ մեր Նահապետի հարօը, Մարտատանցի մը դաւաճանութեան զոհ գնաց...:

Վասամ.— Մեռա՛ւ Սիրանուշը... վա՛հ... վատերը տեսնելով անպարտելի Արամը, և չը կարենալով ոչ մի կողմէն վիրաւորել, նորա փափուկ ազնիւ սիրտն խայթել ուղեցին ու յաջողեցան:

Յովակ.— Ո՛հ... այն անօրէնը բռնեցի՛ք անշուշտ, ո՛ւր է, ո՛ւր...:

Բ. Գիւղացի.— Բռնեցանք ու մի ահազին խաբույկի վրայ հանեցանք: այդ վատը այրելու միջոցին ասաց. «Ես Ձեր իշխանին սիրտը խորովեցի, դուք ալ զիս վառեցէ՛ք:

Վասամ.— Անօրէ՛նը.

Յովակ.— Գարշելին, պատմէ՛ եղբայր, պատմէ ի՞նչպէս կատարուեցաւ այդ դաւը:

Ա. ԳԻԼՂԱԳԻ. — Մարաստանցին իբրեւ կախարդու բժիշկ, Վասպուրական աշխարհէն ներս սպրդեցաւ, ամէն հրաշքներ գործեց, և այն ալ ձրի...:

ՎԱՏԱՄ. — Պէտք է հասկնայիք թէ՛ ամէն ձրի բանի տակ մեծ շնաս կայ, վատերը իրենց զէնք ըրած են ձրի մարդասիրութիւնը:

Ա. ԳԻԼՂԱԳԻ. — Վերջապէս հասաւ նպատակին, Վասպուրականի օրիորդն ալ նահապետին հեռանալէն ի վեր հիւանդ էր, այդ բժիշկին օգնութեան գիմեցին և նա թոյն տուեց:

ՎԱՏԱՄ. — Ախ, անօրէնք... Արամի անհուն փառաց և ծիրանի հորիզոնին վրայ, մի՛ արեան բիծ՝ իւր տխուր ստուերը թողուց, Արամի նախզգացումներն սուտ չէին և Սօսեաց անտառը ի զուր տխուր չէր սոսափէր, երբ Սիրանուշի համար կ'ուզէի լսել:

ՅՈՒԱԿ. — Անօրէնները, իրենց իշխան Նիւքեարը ազատելէ յոյսերին կտրած, վրէժնին այսպէս ստոր եւ վատ միջոցաւ լուծեցին: Բայց Նիւքեար պիտի տուժէ անշուշտ:

ՎԱՏԱՄ. — Ես մինչեւ այսօր կարեկցաբար կը խնդրէի Արամէն խնայել Նիւքարի, և բարեկամական դաշինքով յետ դարձնել. բայց հիմա, անկարելի պիտի լինի համոզել Նահապետը այս բանին:

ՅՈՒԱԿ. — Դու կրկին Նիւքարի ներելու խօսքեր կ'ընես:

ՎԱՏԱՄ. — Ես մեծ յոյսեր ունէի այդ դաշնակցութեանէն. դրացի ազգեր իրարու հետ խաղաղ ապրելու և զիրար սիրելու են:

ՅՈՒԱԿ. — Արդէն, չափազանցութեան կը հասցնես քո մարդասիրական խորհուրդներդ, ձգէ, այդ ամէնը,

հիմա վրէժ առնելու ժամանակ է... ահա՛, յաղթական
փողեր հնչեցնելով կուգայ նահապետն, հետն ուրիշ եր-
կու օտարականներ կը բերուին, որոնք են՝ առոնք:

Վստամ.— (յառաջ երթալով) այդ ալ մի դառ չը
լինի:

ՏԵՍԱՐԱՆ 9.

ՆՈՅՆՔ, ԱՐԱՄ, ՆԻԻՅԱՐ ԿԱՊԵԱՆ ԵՒ ԶՕՐՔԵՐ

Որոնցմէ երկուք Բաբելոնի դիակը կը բերեն, երկու Ա-
սորեստանցի դեսպանք բազ ու ծիրանի բոնած կուգան:

Վստամ.— (Ասորեստանցիները հեռացնելով) հեռի՛,
մի քիչ հեռի կանգնեցէք. Զեր թանկագին ընծաները
հեռուէն աւելի լաւ կ'երեւին (քշելով), քիչ հեռու, կը
հասկնա՞ք. ահա, այսպէս, (դառնալով զօրքերուն) զին-
ւորք հսկեցէք. (Բարչամի դիակին նայելով) թշուառ
Բարչամ, (յետոյ Նիւքարին) խեղճ Նիւքար. (Ասորինե-
րուն) ահա, այդպէս հեռի...:

Արամ.— Սիրելիդ իմ Վստամ, այդպէս ինչո՞ւ յու-
ղուած և բարկացած ես, նոքա մեր բարեկամներն են,
Ասորեստանի Նինոս արքայի դեսպանները, որոնք ինձ
թագ ու ծիրանի ընծայ բերած են, իրենց բարեկամու-
թեան խոստումներու հետ միասին. դեսպանները պէտք է
յարգել իրրեւ բարեկամներ և հիւրեր, այնպէս չէ՞ Վըս-
տամ:

վստմ.—Այո՛, Տէր, ես շատ ուրախ եմ նոցա բերած ընծայէն և դո՛ւ անոնց կապելիք բարեկամական դաշինքէն, բայց երբ Զեզմէ քիչ հեռու կանգնին, աւելի ուրախ կը լինիմ (Արամի կը մօտենայ) :

Արամ.— (դէպ ի դեսպաններուն) Յարգելի դեսպաններդ մեծին Ասորիստանի, ուրախութեամբ կ'ընդունիմ քաջ արքայ Նինոսի դաշինքն ու նուէրները, մի քանի օր հիւր կը լինիք մեր մօտ և յետոյ իմ յարգական բարեւս կը տանիք քաջ արքայ Նինոսի :

Դեսպաններէ մին.— Ամենաքաջ, ամենայաղթ և ամենին յաղթանակող աշխարհի զիւցազնին, մեր արքայի բարեկամական խոստումներու հետ, իւր ընծաները կը մատուցանեմք Զեզ և ենք Զեր մեծութեան ամենախոնարհ ծառաները :

Արամ.— Շնորհակալ եմ, շնորհակալ, Յոլա՛կ պատուէ դեսպանները, ինչպէս վայել է հայոց հիւրասիրութեան :

Յոլակ.— Ապահով եղիք քաջ Նահապետ. (դառնալով դեսպաններուն) ուրախ եմ Տիարք դեսպանք, որ Զեզ հիւրասիրելու պատիւն ու բազդը, ինձ յանձնեց քաջ Նահապետը :

(Արամ և Վստամ այս միջոցին կը խօսակցին)

Դեսպանք.— Երբ քաջ Արամը, աշխարհիս սարսափ ազդող հայոց նահապետը, իւր բարեկամութիւնը յայտնեց Ասորեստանին և այս փոքր ընծաները սիրով ընդունեց, արդէն չափազանց պատիւ մը ըրած եղաւ մեզ :

Արամ.— (Բարկացայտ) Հոգիս կասկածներու անտանելի կրակով մի՛ այրեր, ալ չեմ կարող դիմանալ, կասկածներու և տարակոյժներու մէջ տառապիլը, ամենադառն վիշտ կրելէ վատ է, ասա՛, (քոյրը սարսափած) :

վստմ.— Քաջ նահապետ, թող իրենք ասեն, ահա,
լրաբերներն:

Արամ.— Ասա՛, վերջապէս դաւադիրը յաջողեր է,
Սիրանուշը չի կա՛յ այլ եւս: (Նիւքար գունաթափ կը
դողայ):

Վստմ.— Դժբաղդաբար Տէր իմ, (Նիւքարին) վա՛յ
քեզ, Նիւքար: (Ընդորը սարսափահար):

Արամ.— (մտախոհ մի քանի րոպէ) Աշտարակին
ծայրը քամեցէք այդ խարդախ Մարաստանցին, վաղը
արեգական առաջին շողը Նիւքարի սրտին թափանցելով
թող իյնայ Սիրանուշի դիակին վրայ. գուցէ վրիժուց
հուրը՝ մարի նորա դժբաղդ սրտին մէջ...:

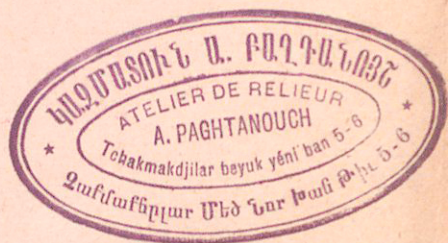
Յոլակ.— (կ'ուզէ խօսիլ) Տէր,

Արամ.— (ձեռքովը լռեցնելով) Բարչամի ջախ-
ջախուած դիակը ոտքերուս տակ, Նիւքարը կապուած
քարշապարանքներս կը լիզէ, Պայապիս գորտի նման
ջուրը ցատկեց, գոռոզ Նինոսը՝ ընծաներով դեպաններ
ուղարկեց և ես տխուր եմ... Ի՞նչ է կեանքը, Սիրա-
նուշս, իմ հոգւոյս հատորը չկայ... դժբաղդ եղայ ես:
Կ'զգայի մի փորձանք, որ գլխիս վրայ կը խաղար:
Վերջապէս իմ փառաց ամենէն փայլուն րոպէին, իջաւ
գլխուս այս հարուածը... (կը մտածէ երկար) Հայրենա-
կիցներ, Սիրանուշ մեռաւ, բայց հայրենիք հոգի առաւ.
Սիրանուշ կոյս մեռաւ. բայց Հայաստան վերստին ծըն-
ուեցաւ. Հայրենիքի ազատութեան մեծ գործը՝ մի մեծ
զոհ կը պահանջէր, կը պարծենամ թէ՛ այդ զոհը՝ իմ
հոգեհատոր հայունին՝ Սիրանուշս եղաւ...

ԶԳԻ ՎԱՐԱԳՈՅՐՆ

ՎԵՐՁ

6900

6901

6902

6903

6904

2013

